

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

43. An Episcopus possit cum Regularibus exemptis dispensare, si ipsi cedat exemptioni? Et an hoc intelligatur casu, quo in Praelato Superiore non esset potestas absolvendi, vel dispensandi? Et an in ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

vt alteri relinquatur sua potestas, & arbitrium etiam iuxta iudicium suum. Neque per hoc derogatur potestati Pontificis, quia inferior, dum non prohibetur, potest in suo foro vti sua potestate, vt iudicauerit expedire; hic autem nulla facta est prohibitio. Nec petitio prius oblata Pontifici operatur praeventiois effectum, ne liceat postea id ab inferiori petere, tum quia in vsu iurisdictionis voluntariae, non habet locum haec praeventio, cum liberum sit postulanti recedere a priori petitione, & aliam intentare, vt sensit Nauarr. *consil. 1. de offic. deleg.* & idem Sancius *n. 3* tum etiam, quia superior negando dispensationem, iam quodammodo a se abiecit eam illam. Vnde etiam non est simile, quod de condemnatione a superiori facta asserbatur, quia condemnatio fit per sententiam, quae includit praecceptum, & imponit obligationem, quam non potest inferior auferre; negatio autem dispensationis non fit per sententiam iudicalem, nec praecceptum aliquod, vel obligationem superior per illam imponit, sed solum relinquit praecellens vinculum, denegando vsum propriae potestatis; ergo non est, cur inde censetur ligata, & dimissa inferior potestas.

6. Censio igitur, in illo casu posse Episcopum dispensare, & consequenter, si id faciat non ignorans priorem denegationem, & iudicans, causam esse legitimam, dispensationem esse validam, quia neque habet defectum potestatis, nec voluntatis, nec iustitiae. Hucusque Suarez; cui adde Salas *de legibus, disp. 20. sect. 13. n. 106.* & huic sententiae contra Sanchez ego adhaereo; cui etiam nouissime adhaeret Amicus *tom. 3. disp. 6. sect. 6. n. 121.* quia ipse, in tali dispensatione nullus apparet defectus dispensationem irritans: falsa quippe est assignata praesumptio, quod superior negando dispensationem subito petenti, eo ipso auferat inferiori Praelato facultatem cum illo dispensandi, cum nullus praesumatur suo iure priuatus, nisi illi expresse constet: & ex alia parte non tenetur inferior Praelatus dispensationem concedere: vel negare ex iudicio superioris, sed ex suo proprio, cum aliae causae possint ad dispensationem concedendam illum mouere. Quo fit vt, etiam si inferior sciat, dispensationem negatam fuisse a superiore, adhuc possit illam valide, atque iuste concedere, modo ex causa probabiliter iusta saltem putata illam concedat.

7. Et hanc sententiam contra Sanchez tenet etiam Portel. in *respons. moral. tom. 2. cas. 49. n. 17.* vbi etiam notat, quod si quis obtinuit rescriptum Papae, vt possit a certo Confessario Doctore dispensari: eo rescripto non obstante poterit recurrere ad Episcopum, vel alium superiorem alias dispensare. Rescriptum enim non priuat Episcopum facultate, quam alias habet ad dispensandum in illo casu.

8. Nec obstat dicere, quod saltem quando Episcopus ignorat priorem recursum ad Pontificem, dispensationem negauit, ne si de facto ipse dispenderit ex eadem causa Pontifici proposita, non fore validam dispensationem, tanquam subrepticam, & ex defectu voluntatis Episcopi, quia de illo merito praesumitur, non fuisse concessuram dispensationem, si sciret, fuisse a Pontifice denegatam, cum inferior teneatur praesumere, superiorem iuste negasse dispensationem; ergo illa taciturnitas, seu ignorantia causat in Episcopo iustum inuoluntarium, & consequenter illa dispensatio erit inualida ex defectu voluntatis.

9. Respondet cum Suarez *n. 6.* etiam in hoc casu taciturnitatem illam non reddere dispensationem subrepticam, vel nullam, quia supposita potestate, quo ad voluntatem eadem est ratio in inferiori, quae in aequali, vel superiori. Accedit, quod nullibi inuenitur in iure cautum, eam denegationem Pontificis

exprimendam esse Episcopo, ne dispensatio ipsius subrepticam censetur.

10. *Notandum* est etiam hic, eum qui impetravit dispensationem a Pontifice voti, in quo poterat Episcopus dispensare, posse ad ipsum confugere, vt dispenset; dicendum est etiam, posse confugere ad potentem ex privilegio. Vt si, verbi gratia, fuit votum poenale castitatis, vel religionis, poterit adire Religiosos, qui ad dispensandum in eo privilegium habent, vel ad Confessarium per Bullam Cruciatæ electum, vt in illo dispensent, non obstante impetrata fuisse a Pontifice commissionem dispensandi, factam Ordinario, vel Confessario. Quia adiuuante Pontificem, nullum praeventiois effectum operatur, & commissio in fauorem huius facta, non debet in eius odium retorqueri. Nec iam Ordinarium, vel Confessarium dispensare virtute commissionis, obstat, quin possit hic adire habentem privilegium dispensandi, aut vti privilegio Cruciatæ, redeundo ad priorem voti obligationem. Et sic, tanquam noui voti possit dispensationem, aut commutationem impetrare, non facta prioris mentione. Et quamuis Pontifex semper huiusmodi vota commutat in mentruias confessiones, & cetera poenitentiae opera, & solum quando adest incontinentiae periculum; hoc tamen non impedit commutationem fieri per Bullam in subsidium belli, provt ipsa concedit: & per privilegia Religionum, & quaecumque opera pia, vt ea expresse concedunt, & virtute horum dispensare ex aliis causis iustis, quamuis non adit incontinentiae periculum, vt bene inquit Sanchez *lib. 8. de Matrimon. disputat. 14. n. 7.* qui tamen hoc limitat, dummodo huic singulari non sit denegata dispensatio a Pontifice, vel Poenitentiaro. Sed haec limitatio mihi non placet, propter rationes superius adductas.

RESOL. XLIII.

An Episcopus possit cum Regularibus exemptis dispensare, si ipsi cedant exemptioni.

Et an hoc intelligatur casu, quo in Praelato Superiore non esset potestas absoluendi, vel dispensandi.

Et an in nomine Episcopi in praesenti intelligatur tantum Episcopus loci, in quo Religiosus oritur, vel habet domicilium, aut saltem commoratur? Ex part. 8. tr. 3. Resol. 44.

§. 1. **R**espondeo affirmatiue cum Auila *de censuris, part. 2. c. 7. disp. 1. dub. 6. concl. 2.* vbi sic ait. Praelatus Monasterij exempti potest ex aequitate iuris sponte se subicere quoad hoc Episcopo, atque adeo absolui ab illo, & idem potest facere Religiosus particularis cum licentia Praelati. Ita Federicus Senens. *consil. 14.* Pater Henriquez *lib. 7. de Inuentionis, c. 2. n. 2.* & *lib. 14. cap. vltim. in fine*, quia hoc est quid fauorabile, & per consequens non est deperditum per exemptionem, quae etiam est fauorabilis, & secundum regulam iuris in 6. *Quod in gratiam alicui conceditur, non est in eius dispensandum retorquendum.* Dico, ex aequitate iuris, quia P. Henriquez *ibidem in gloss. littera M.* dicit secus esse stando in rigore iuris pro foro exteriori. Dixi *cum licentia*, quia sine illa non potest, ita Paulus III. citatus a Patre Henriquez *ibidem littera N.* Hucusque Auila.

2. Sed affirmatiuam sententiam, sine vlla difficultate, tenendam esse puto, quam tueri Sanchez in 3. *part. tom. 4. disp. 30. sect. 2. n. 3.* & *tom. 5. disp. 45. sect. 2. n. 12.* Henriq. iterum *lib. 6. c. 16. n. 8.* & Sanchez in *summa tom. 3. lib. 4. cap. 39. n. 32.* Et ratio est, quia exemptio Religiosorum est potissimum inducta in

R 4 fauorem

Sup. hoc pro subditio & Praelato contentis in hoc §. infra in tr. 3. Resol. 5. ff. & 2. & 5. vlt. & in tom. 7. tr. 1. ex Resol. 15. Nec obstat, tertio, lege ad medium vers. Tertio faciunt, & §. seq.

ANNAE
OBNIA
TO. III. IV. V
E. III

favorem Religionis, ut eius Religiosi quietius Deo serventur, & ne passim ab Ordinibus perturbentur; unde in iis, quæ quietem, & favorem Religionis concernunt, non debent esse peioris conditionis, quam alij de eadem Diocesi non exempti. Nec ratio consonat, ut exemptionis privilegium, in hoc casu, contra eius finem operetur, impediens hanc subiectionem; & idcirco in his ita favorabilibus, censetur, per Episcopiam, tota Religio consentire. Debet autem, ut per Episcopiam hæc licentia Pontificis præsumatur, consistere subdito licentiam à Prælo regulari iniuste negari, nam in casu dubio, an iuste, vel iniuste neget, possidet lex exemptionis in favorem Religionis factæ, ac proinde non poterit adiri Episcopus. Sic Molina tom. 4. de Iust. tract. 3. disp. 61. n. 5. Thomas Sanchez lib. 4. summ. cap. 39. n. 36. Basilius lib. 8. c. 5. n. 14.

Sup. hoc in Ref. 1. not. præteritæ §. Limitanda.

3. Sed hæc omnia optimè limitat Sanchez n. 38. Molina supra n. 3. Basilius n. 15. ut intelligatur casu quo in Prælo superiore non esset potestas absolventis, vel dispensandi; nam si hæc esset, debet Religiosus prius ad illum recurrere, quam ad Episcopum, quia dum intra Religionem remedium quærere potest Religiosus, non est censendum Pontificem tollerere exemptionem: tum quia id noceret debitæ subditorum subordinationi; tum quia frustra esset casuum reservatio facta superiori Prælo, si Religiosus adire possit Episcopum pro illius absolutione, & dispensatione, quoties immediatus Præfatus non potest, vel non vult dispensare. Placet mihi hæc limitatio adhibita moderatione, quam Basilius apponit, scil. nisi necessitas urgeat impetrandi dispensationem, & superior Præfatus longè absit, & facile adiri non possit, cui moderationi non videtur contradicere Sanchez, & Molina ubi supra.

4. Quod si nullus Religionis Præfatus possit subditum absolvere, vel dispensare, probabilis existimo de licentia sui Prælati posse Religiosum adire Episcopum pro absolutione, vel dispensatione obtinenda; quia adire hoc modo Episcopum non obstat privilegio exemptionis, si quidem præsumi potest fieri ex licentia Religionis cuilibet Prælo communitata. Neque etiam obstat bono regimini illius, & debitæ subditorum obedientiæ, cum ex licentia superioris fiat. Ergo.

5. Nota tamen nomine Episcopi in præfenti, intelligi tantum Episcopum loci, in quo Religiosus ille ortus est, vel habet domicilium, aut saltem commoratur, habitatione requisita, ut censetur aliquis, Episcopo illi, quo ad hoc, subiectus, quæ habitatio est, secundum aliquos, commorari in ea, aut habere animum commorandi maiore anni parte. Et ita docet Merol. tom. 2. disp. 4. c. 6. n. 145.

RESOL. XLIV.

An sola patientia Prælati sufficiat pro dispensatione.

Et an si quis ex pacto dederit Pape pecuniam pro aliquo beneficio, eo ipso, quod in eum ipsum contulerit, censeri dispensasse super simoniam?

Idem dicendum est de aliis Inferioribus Pape, quoad dispensandum in eorum statuta. Ex part. 8. tr. 3. Ref. 17.

§. 1. Verbi gratia, si Pontifex, vel Episcopus videat irregularem celebrare, vel habentes impedimentum, contrahere matrimonium, in quo impedimento possent ipsi dispensare. Et negativè respondet Suarez de legib. lib. 6. c. 13. num. 22. Sayrus de censur. lib. 7. c. 14. n. 6. Bonacina de legibus, disp. 1.

§. 2. punct. 1. n. 18. & alij. Et ratio est, quia sola taciturnitas, & patientia Prælati per se, ac præcisè sumpta, non est sufficiens signum consensu, ut ait glossa in cap. cum iam dudum de præben. & colligitur etiam ex cap. super eo, de cognat. spirit. nam licet dicatur quis consentire indirectè, quando tenetur impedire, & non impedit; non tamen inde colligi potest directæ voluntas, qualis ad dispensandum requiritur. Et hoc est, quod Canonistæ dicunt illa, quæ tantum in patiendo consistunt, non esse sufficiens signum dispensationis, quæ actum positivum requirit.

2. Sed mihi magis placet affirmativa sententia, quam nominatim contra Suar. tenet Amicus tom. 5. disp. 6. sect. 6. n. 70. ubi sic ait. Quotiescumque inferior dispensat in lege superioris, dispensat ipso superiore vidente, & tacente. Hanc regulam tradunt Sotus in 4. distincti. 18. q. 4. art. 3. §. circa concessionem. Henriquez lib. 6. de penit. c. 3. n. 13. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 35. n. 20. & alij quamplurimi: licet id tantum doceant de facultate absolventis à peccatis sed eadem ratio militat de potestate dispensandi, cum eadem facultas superioris requiratur ad absolventem à peccatis, atque ad dispensandum in ipsius lege. Ratio regula: quia cum videat superior agi contra suam legem, & nihilominus id tacens permittat, præsumitur talem actum absque suo, & dispensationis peccato velle permittere, & consequenter præsumitur in ea lege tacite velle dispensare. Antecedens probatur, quoniam, ut constat ex L. merito, ff. pro socio, quotiescumque actus exerceri potest cum peccato, vel sine peccato, præsumendum est legislatorum velle illum exerceri sine peccato. Exerceretur autem talis actus in peccato, si superior in tali casu non haberet voluntatem dispensandi: quia vel esset causa invaliditatis actus, vel subditum periculo exponeret, ne opinione obtentæ dispensationis multa ageret, quæ defectu validitatis dispensationis cum damno, & scandalo aliorum non sustinerent. Cæterum notant præcitati auctores hanc tacitam superioris voluntatem tantum sufficere ad approbandum actum illum, qui eo tempore fit, non ad concedendam potestatem pro actibus in futurum exercendis.

3. Contra hanc regulam opinatur Suarez lib. 6. de legibus. c. 13. Ducitur hoc duplici fundamento; Primo, quia sola taciturnitas non est sufficiens signum consensu, sed ad summum permissionis, quæ ad dispensationem non fat est, quippe quæ positivum requirit consensum. Secundo, quia vel sæpe talis permissio esse potest absque vilo peccato Prælati, vel ad vitandum maius malum, vel propter indispotionem subditi, vel propter aliorum scandalum, vel esto illa sit cum aliquo peccato negligentia; aut pusillanimitatis Prælati, non propterea statim præsumitur in eo actu cum subdito dispensare. Verum hæc Suarez argumenta tanta non sunt, ut propter ea cogamur communem sententiam Doctorum deserere. Quare ad eius argumenta dicendum est, esto Prælati taciturnitas non sit evidens signum positivum consensu dispensandi cum subdito in eo actu, esse tamen probabile ob rationem à nobis assignatam, quod sufficit ad subditi conscientiam quietandam. Ita Amicus, cui ego addo Palaum tom. 1. tract. 3. disp. 6. punct. 1. n. 3. & Salas de legibus disp. 20. sect. 9. n. 57.

4. Cognoscitur verò hæc tacita dispensatio (ut optimè observat Palaus) si tibi à Prælo mandetur actus; qui sine dispensatione fieri non potest; vel si videat se disponi ad operandum contra legem, & non impediatur cum facile possit. Probatur verò nostra sententia, quia illa taciturnitas est rati habitio de præfenti, quæ sufficit ad concedendam veram iurisdictionem ad audiendas confessiones, & reliqua exercenda: ergo multò magis sufficit ad concedendam dispensa-

Sup. hoc in Ref. 1. not. præteritæ §. alius eius primæ